

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет іноземних мов
Кафедра німецької філології

"Затверджено"

на засіданні кафедри німецької філології
факультету іноземних мов
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол № 12 від 23 червня 2023 р.)

В.о. завідувача кафедри
доц. Петрашук Н.Є.

Силабус з навчальної дисципліни
ЧАСТИНИ МОВИ У ПАРАДИГМАТИЦІ І СИНТАГМАТИЦІ

Освітній ступінь	магістр
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Спеціалізація	035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька

Львів – 2023 рік

Силабус курсу «Частини мови у парадигматиці і синтагматиці»

Назва курсу	«Частини мови у парадигматиці і синтагматиці»
Адреса викладання курсу	Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, вул. Університетська, 1
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Факультет іноземних мов, кафедра німецької філології
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	Галузь знань 03 Гуманітарні науки Спеціальність 035 Філологія Спеціалізація 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно)

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧІВ КУРСУ

Прізвище, ім'я, по батькові	Максимчук Богдан Васильович
Науковий ступінь	кандидат філологічних наук
Вчене звання	професор
Посада	Професор кафедри німецької філології Львівського національного університету імені І. Франка
Місце роботи	Львівський національний університет імені І. Франка, кафедра німецької філології
Електронна адреса	Bohdan.Maksymchuk@lnu.edu.ua
Сторінка викладача	http://lingua.lnu.edu.ua/employee/maksymchuk-bohdan-vasylovych

КОНСУЛЬТАЦІЇ

Час	За домовленістю
Місце	Львівський національний університет імені І. Франка, кафедра німецької філології (м. Львів, вул. Університетська, 1, каб. 427) та онлайн

ІНФОРМАЦІЯ ПРО КУРС

Сторінка курсу	https://lingua.lnu.edu.ua/course/osnovni-problemy-teoriji-chastyn-movy-istoriya-paradyhmatyka-syntahmatyka
-----------------------	---

<p>Анотація курсу</p>	<p>Головне завдання курсу – розкрити лінгвальну природу однієї з кардинальних проблем теоретичної і практичної лінгвістики – частин мов як ідіоетнічної, історичної категорії, що лежить в основі вербалізованих логічних операцій людського мислення, прослідкувати їхнє становлення, еволюцію, ідентифікувати їхнє категоріальне значення як внутрішню форму мови, інтелектуальну модель, яка має суто лінгвальний характер і є лише формою вираження логічних і філософських категорій. У курсі частини мови розглядаються як відношення слова до системи актуальних і потенційних речень. Така постановка питання дозволяє розглядати частину мови як потенційну категорію системи мови, категоріальне значення якої маніфестується в системі експліцитної й імпліцитної морфології та в структурі актуальних і потенційних речень, які інкорпоровані як в поверхневій, так і в глибинній структурі висловлювання. У зв'язку з цим виникає нова концепція значення слова як номінативної і комунікативної одиниці мови, яка не тільки позначає денотат, але є формою пізнання світу за допомогою поняття і його ролі у вербалізованих логічних операціях через категоріальне (структурне, синтагматичне) значення. Саме реалізації цього значення присвячена друга частина курсу, яка досліджує валентність основних частин мови.</p>
<p>-Мета та цілі курсу</p>	<p>Мета курсу полягає в ознайомленні студентів із парадигматикою і синтагматикою частин мови як основних лексико-граматичних категорій, які беруть участь у вербалізованих логічних операціях при генеруванні актуальних і потенційних речень, розкритті їхньої еволюції та суті їхнього категоріального значення. Розгляд основних тем курсу доповнюється практичною і самостійною роботою над словниками та над розкриттям валентних властивостей певних семантичних груп іменника, дієслова, прикметника.</p> <p>Завдання курсу полягає в ознайомленні студентів із такими розділами курсу</p> <ul style="list-style-type: none"> • історія лінгвістичних учень про частини мови; • еволюція частин мови у взаємо зв'язку із еволюцією людського мислення ; • парадигматика і синтагматика частин мов; • критерії ідентифікації частин мови
<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Жаборюк О. А. Теоретична лінгвістика: фундаментальні проблеми та ймовірні шляхи їх вирішення. - Записки з романо-германської філології. Випуск 22. Одеса : Фенікс, 2008, с. 37-44. 2. Максимчук Б. В. Граматичний статус елементарних зв'язків типу „gut“ у сучасній німецькій мові. Дисертація. Львів, 1977. 3. Максимчук М. Арабська І. Коротка форма прикметника у сучасній німецькій мові в світлі граматичного

	<p>вчення про слово. <i>Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Філологічні науки. Випуск 193.</i> Кропивницький, 2021, с. 176-184.</p> <p>4. Максимчук Б.В. Das Adjektiv-Adverb-Problem aus der Sicht der Wortklassenklassifikation im Deutschen. // <i>Kultura - literatura - język. : Instytut Germanistyki Uniwersytetu Warszawskiego. Warszawa, 2012. S. 1144-1464.</i></p> <p>5. Beiträge zur Valenztheorie. VEB Max Niemeyer Verlag, Halle (Saale), 1971.</p> <p>6. Bergmann R., Pauly P., Stricker S. Einführung in die deutsche Sprachwissenschaft. Heidelberg: Winter, 2010.</p> <p>7. Helbig G. Zur Klassifizierung der deutschen Wortarten, <i>Sprachpflege</i> 4, 1969, S. 65-71.</p> <p>8. Otto E. Die Wortarten. <i>Germanisch-Romanische Monatsschrift</i> 14, 1928, S. 417-424.</p> <p>9. Schmidt W. Die deutschen Wortarten aus der Sicht der funktionalen Grammatik betrachtet. <i>Wissenschaftliche Zeitschrift der Pädagogischen Hochschule Potsdam. Sonderheft</i>, 1964</p> <p>10. Sommerfeld K.-E. Schreiber H. Wörterbuch zur Valenz und Distribution deutscher Adjektive. Leipzig, 1974.</p> <p>11. Sommerfeld K.-E. Schreiber H. Wörterbuch zur Valenz und Distribution deutscher Substantive. Leipzig, 1977.</p> <p>12. Sommerfeld K.-E. Schreiber H. Wörterbuch zur Valenz und Distribution deutscher Verben. Leipzig, 1976.</p> <p>13. Stepanowa M. D., Helbig G. Wortarten und das Problem der Valenz in der deutschen Gegenwartssprache. Leipzig, 1981.</p>
Тривалість курсу	Один семестр
Обсяг курсу	<i>загальна кількість годин – 90 (кредитів ЄКТС – 3); аудиторні години – 32 (лекції – 16, практичні 16), 58 годин самостійної роботи.</i>
Очікувані результати навчання	<p>В результаті вивчення запропонованого курсу студент повинен</p> <p>знати</p> <ul style="list-style-type: none"> • лінгвальну природу частин мови і їхню еволюцію, форми і зміст лінгвальних узагальнень екстралінгвальної дійсності; • лінгвальну природу їхніх категоріальних значень; • внутрішню класифікацію частин мови та їхній взаємозв'язок; • природу валентності як структурної значимості у лексичному значенні слова і форми її реалізації

	вміти: <ul style="list-style-type: none"> • ідентифікувати частини мови на основі сучасних лінгвістичних учень; • описувати лінгвальну природу категоріальних значень частин мови; • знаходити відповідності між формою і змістом лінгвальних узагальнень явищ екстралінгвальної дійсності; • досліджувати валентність і дистрибуцію основних частин мови.
Ключові слова	Частина мови, категоріальне значення, парадигматика, синтагматика, валентність, еволюція, дистрибуція частин мови, семантика, синтаксис, словотвір.
Формат курсу	Очний
Теми	* СХЕМА КУРСУ
Підсумковий контроль	Залік
Пререквізити	Дисципліна базується на знаннях, набутих студентами у межах курсів «Вступ до мовознавства», «Основи філології», «Теоретична граматики», «Історія мови».
Форми організації навчання	Лекції, семінарські заняття, консультації, самостійна робота.
Методи навчання	Пояснювально-ілюстративний метод, репродуктивний метод, метод проблемного викладу матеріалу.
Необхідне обладнання	Проектор і ноутбук.

ОЦІНЮВАННЯ

Розподіл балів, які отримують студенти	<p>Підсумкове оцінювання навчальних досягнень студентів з курсу «Частини мови у парадигматиці і синтагматиці» має форму заліку та враховує результати аудиторної роботи, самостійної роботи та 2 модульних (контрольних) робіт, які містять завдання до лекційного курсу, практичних занять та тем для самостійного опрацювання.</p> <p>Аудиторна робота – 30 балів (2x15) Індивідуальне завдання – 30 балів (2x15) Модульні контрольні роботи – 40 балів (2x20) Залік оформляється шляхом сумування одержаних студентом балів за усі види навчальної діяльності. Підсумкова максимальна кількість балів – 100.</p>
Критерії оцінювання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Оцінювання аудиторної роботи (0 – 30 балів) студентів враховує якість засвоєння теоретичного матеріалу, висвітленого у лекціях відповідно до змістових модулів навчальної дисципліни. 2. Оцінювання самостійної роботи студентів (0-30) враховує якість підготовки студентами рефератів/презентацій до обраних тем.

	3. Оцінювання письмових модульних робіт (0-40 балів) враховує рівень сформованості знань та вмінь на проміжних етапах вивчення навчальної дисципліни.		
Політика виставлення балів	Крім перерахованих вище видів навчальної діяльності при підсумковому оцінюванні враховується також присутність на заняттях, запізнення, активність студента під час практичного заняття. Недопустимим є користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях не пов'язаних з навчанням. Також неприйнятним є списування, плагіат, несвоєчасне виконання поставленого завдання і т. ін.		
Шкала підсумкового оцінювання: національна та ECTS	Кількість балів	Оцінка ECTS	Відмітка про залік
	100 – 90	A	Зараховано
	89 – 81	B	Зараховано
	80 – 71	C	Зараховано
	70 – 61	D	Зараховано
	60 – 51	E	Зараховано
	50 і менше	F	не зараховано
Студентам на замітку	<p>Академічна доброчесність. Індивідуальні завдання студентів мають бути оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів є прикладом академічної недоброчесності. Виявлення її ознак в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.</p> <p>Відвідування занять є важливою складовою навчання. Всі студенти повинні відвідувати усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усіх строків визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом.</p> <p>Література. Література, яка надається викладачем, використовується студентами виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Також вітається використання студентами іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p> <p>Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p>		
Опитування	Відгук на курс можна залишити на відповідній сторінці у системі деканат.		

Зразок модульної роботи

1. Bestimmen Sie die Dynamik der Entwicklung von Sprache und Denken.

- a) In den früheren Etappen der Entwicklung des menschlichen Denkens und der natürlichen Sprachen (Psychogenese) geht das Denken der Sprache voran
- b) Im Mittelaltertum ist das Denken und die Sprache ins Gleichgewicht gekommen
- c) Gegenwärtig geht die Sprache dem Denken voran
2. Wodurch unterscheidet sich die Prädikativität von der Prädikation in der Evolution des sprachlichen Denkens.
  - a) die Prädikativität ist die „amorphe“, verschwommene Form des sprachlichen Denkens
  - b) die Prädikation ist die strukturierte Form des sprachlichen Denkens
  - c) die Prädikation wird in den Vorstellungen manifestiert, die Prädikativität findet ihren Ausdruck in den Begriffen
3. Die Erscheinung von Homo Sapiens ist mit solchen Strukturen des menschlichen Denkens verbunden:
  - a) Prädikation
  - b) Prädikativität
  - c) Modifikation
4. Die Wortarten sind
  - a) logische Kategorien
  - b) historische Kategorien
  - c) onomasiologische Kategorien
5. Die Wortarten sind
  - a) potentielle morphologische Einheiten, die die logischen Strukturen versprachlichen
  - b) morphologisierte Satzglieder
  - c) syntaktische Einheiten
6. Die Hauptfunktion der Wortarten besteht darin
  - a) die Wörter auf die Teilnahme an den verbalisierten logischen Operationen vorzubereiten
  - b) die Erscheinungen der Außenwelt und deren hyperonymisch-hyponymischen Beziehungen zu versprachlichen
  - c) die denotative Bedeutung eines Wortes auszudrücken
7. Der Wortartwechsel erfolgt aus dem sprachlichen Bedürfnis
  - a) morphologisch-syntaktische Proportionen zwischen dem substantivischen und verbalen Bereich der aktuellen und potenziellen Sätze herzustellen
  - b) intellektuelle Schwelle einer Äußerung zu heben
  - c) außersprachliche Erscheinungen von verschiedenen Seiten zu interpretieren (auf Grund der logischen Strukturen des sprachlichen Denkens)
8. Die Ableitungsrichtung im System der Wortarten wird linguistisch erschlossen
  - a) auf Grund der morphologischen Kriterien
  - b) auf Grund der semantischen Kriterien
  - c) auf Grund des Kriteriums der Usualität
9. Die gleichlautenden Wörter im System verschiedener Wortarten werden behandelt
  - a) als lexikalisch- grammatische Homonyme
  - b) lexikalische Homonyme
  - c) grammatische Homonyme
10. Nennen Sie einen Sprachwissenschaftler, der die Negation als eine separate Wortart behandelt
  - a) W. Schmidt
  - b) W. Jung
  - c) W. Admoni
11. Die alten qualitativen Adjektive auf „o“ (lat. bono, укр. гарно, ahd. guoto) sind

- a) erstarrte adjektivische Kasusformen im adverbialen Gebrauch (der ide. Ablativ)
  - b) etymologische Genitivformen
  - c) der alte Akkusativ Neutrum (гарно)
12. Die Substantive Bär, Eltern, Herr, Jäger, Mut, Trost sind
- a) ehemalige Adverbien
  - b) ehemalige Adjektive
  - c) ehemalige Partikeln
13. Die Negationspartikel „nicht“ ist:
- a) die ehemalige Partikel
  - b) das ehemalige Substantiv
  - c) das ehemalige Adverb

СХЕМА КУРСУ

2023/2024 н.р., семестр 1

Тиждень/ Дата	Тема, план, тези	Форма діяльності	Література	Завдання, год.	Термін виконання
1	Розвиток частин мови і еволюція людського мислення. Взаємозв'язок форми і змісту лінгвістичного узагальнення в частинах мови.	Лекція			протягом тижня
2	Взаємозв'язок форми і змісту лінгвістичного узагальнення в частинах мови.	Лекція			протягом тижня
3	Принципи ідентифікації частин мови. Дискусійне питання виділення частин мови. Конверсія як один із видів взаємодії частин мови. Внутрішня класифікація частин мови.	Лекція			протягом тижня
4	Конверсія як один із видів взаємодії частин мови. Внутрішня класифікація частин мови.	Лекція			протягом тижня
5	Частини мови у синтагматиці. Взаємозв'язок семантики і синтаксису.	практичне заняття	Див. література 7; 8; 9	<i>Опрацювання теоретичної літератури, підготовка рефератів.</i>	протягом тижня
6	Проблеми сполучуваності слів у реченні, проблеми лексико-семантичної комбінації слів (на базі кваліфікативних ад'єктивних слів, що позначають основні поняття розміру).	практичне заняття	Див. література 7; 8; 9	<i>Опрацювання теоретичної літератури, підготовка рефератів.</i>	протягом тижня

7	Поняття категоріального значення частин мови. Критика логіко-філософських концептів категоріального значення кваліфікативних слів у германському мовознавстві XVIII-XX століть. Нова концепція категоріального значення слова (на базі кваліфікативних слів німецької мови). Частина мови як потенційна категорія.	Лекція			протягом тижня
8	Нова концепція категоріального значення слова (на базі кваліфікативних слів німецької мови). Частина мови як потенційна категорія.	Лекція			протягом тижня
9	Проблема валентності у сучасній лінгвістиці. Рівні валентності. Семантичні відмінки. Синтаксичні моделі синтаксичної і логіко-семантичної валентності.	практичне заняття	Див. література 9; 13	<i>Опрацювання теоретичної літератури, підготовка рефератів.</i>	протягом тижня
10	Валентність номінального дієслова (на базі дієслів руху). Валентність і керування дієслів.	практичне заняття	Див. література 9; 12; 13	<i>Опрацювання теоретичної літератури, підготовка рефератів.</i>	протягом тижня
11	Частини мови в парадигматиці. Частини мови і граматичні категорії. Частини мови і словотвір. Частини мови і члени речення. Морфологічна характеристика частин мови.	Лекція			протягом тижня

12	Частини мови і члени речення. Морфологічна характеристика частин мови.	Лекція			протягом тижня	
13	Центрифугальна і центрипетальна валентність. Облігаторні та факультативні актанти і вільні доповнення. Валентність і члени речення.	практичне заняття	Див. література 1; 13	<i>Опрацювання літератури, рефератів.</i>	<i>теоретичної підготовка</i>	протягом тижня
14	Валентність і значення, варіанти валентності і варіанти значення. Валентність і модель речення (на базі повнозначних частин мови тема)	практичне заняття	Див. література 1; 13	<i>Опрацювання літератури, рефератів.</i>	<i>теоретичної підготовка</i>	протягом тижня
15	Валентність німецьких іменників і прикметників. Валентні класи прикметника і моделі речень. Логіко-семантична і синтаксична валентність прикметників (на базі кваліфікативних слів, що позначають розмір).	практичне заняття	Див. література 3; 4; 10	<i>Опрацювання літератури, рефератів.</i>	<i>теоретичної підготовка</i>	протягом тижня
16	Категоріальне значення кваліфікативних слів. Логіко-семантична і синтаксична валентність іменника. Семантичні і валентні класи іменника у німецькій мові. Синтаксичні моделі іменників.	практичне заняття	Див. література 3; 4; 11	<i>Опрацювання літератури, рефератів.</i>	<i>теоретичної підготовка</i>	протягом тижня

Самостійна робота

- опрацювати словник Sommerfeld K.-E. Schreiber H. Wörterbuch zur Valenz und Distribution deutscher Adjektive. Leipzig, 1974.
- опрацювати словник Sommerfeld K.-E. Schreiber H. Wörterbuch zur Valenz und Distribution deutscher Substantive. Leipzig, 1977.
- опрацювати словник Sommerfeld K.-E. Schreiber H. Wörterbuch zur Valenz und Distribution deutscher Verben. Leipzig, 1974.